

การศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน*

STUDY OF DHAMMA AND VINAYA SANGHA ACT AND LAWS RELATED TO THE CURRENT PROSECUTION OF MONKS COMMIT CRIMES

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกรโ)

Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunungkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: opal_1982@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน ใช้วิธีศึกษาจากตำรา หนังสือ เอกสาร และ เว็บไซต์ ผลการศึกษาพบว่า 1. ตามธรรมวินัย ใช้อธิกรณ์สมณะ 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3 ข้อกล่าว คือ สัมมุขวินัยการระงับอธิกรณ์ต่อหน้าคัลยา ๗ กับกฎหมายที่มีการไต่สวนทั้งฝ่ายจำเลยเพื่อให้ยอมรับความผิดให้ถูกต้องตามพระวินัยและเบญจยสิกขา คือ ตัดสินตามเสียงข้างมาก คือ เสียงข้างมากว่าอย่างไรก็เป็นไปตามนั้น ลักษณะคล้าย ๆ กับการขึ้นศาลและ ตินวัตถการวินัย คือการประนีประนอมโทษแต่โทษนั้นต้องเป็นตัวที่ไม่หนักใช้มาจนถึงปัจจุบัน 2.พระราชบัญญัติคณะสงฆ์คล้ายตามพระธรรมวินัยซึ่งมีอยู่ในมาตรา 24 ภิกษุจะต้องได้รับนิคหกรรม ต่อเมื่อกระทำความผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งคณะสงฆ์ได้ไต่สวนทำตามพระธรรมวินัยซึ่งปัจจุบันนี้แม้กระทั่งที่โดนคดีอาญาหรือมีคดีความเกี่ยวกับทางโลกถือว่าเป็นไปตามพระธรรมวินัย 3.การลงโทษทางกฎหมายแก่พระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย บางอย่างนั้น ถือเป็นการปฏิบัติในฐานะที่พระภิกษุเป็นพลเมืองของรัฐ และเป็นการปฏิบัติที่อยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัย ดังนั้นเมื่อพระภิกษุกระทำความผิด พระภิกษุก็อาจต้องรับโทษตาม บทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ แต่มีบางขั้นตอนในส่วนของการ ดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป เพราะพระภิกษุนั้นมีฐานะที่ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับ แห่งระเบียบว่าด้วยพระธรรมวินัย เป็นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง

คำสำคัญ: พระธรรมวินัย; พระราชบัญญัติ; คณะสงฆ์และกฎหมาย

Abstract

This academic article aims to study Study of Dhamma and Vinaya The Sangha Act and laws related to the current prosecution of monks who commit crimes Using a study method from textbooks, books, documents, and websites, the results found that 1. According to Dhamma and Discipline Use the 7 Athikaran Samatha, especially the 3 points mentioned, namely Sammukha Vinaya, the suspension of the Athikorn in front of the person, similar to the law where both the defendant is questioned in order to accept the guilt in accordance with the Vinaya and Yephuiyasika, namely Decide according to the majority, that is, whatever the majority says, it is done in a manner similar to going to court and Tinwatthakarawinai It is a compromise, but the punishment must be a light one that has been used until now. 2. The Sangha Act is in accordance with the Dhamma and Vinaya contained in Section 24. Monks must receive nikhamma. Only when committing an offense that violates the Dhamma and Discipline which the Sangha has inquired into following the Dhamma and Vinaya, which today even those who have been charged with a criminal case or have a worldly matter are considered to be in accordance with the Dhamma and Discipline 3. Legal punishment for monks who violate certain disciplinary rules is considered a practice in the monk's capacity as a citizen of the state. And it is a practice that is under the framework of the Sangha's constitution. Therefore, when a monk commits an offense Monks may also be punished accordingly. Provisions stipulated by law But there are some steps in the Litigate cases that are different from those of people in general. Because monks have a position that is subject to regulations. of the regulations regarding the Dhamma and Discipline is another important layer.

Keywords: Dharma and Vinaya; Act; Sangha and Law

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเป็นยุค Social Media มีการไปพัฒนาการด้านสื่อเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก รวมถึงความทันสมัยของเทคโนโลยีและค่านิยมที่ทำให้คนอยู่ด้วยความหวาดระแวงและต้องแก่งแย่งชิงดีในการทำมาหากินและหน้าที่การงานเพื่อความอยู่รอด

ของปากท้อง ในทางคณะสงฆ์ที่มีข่าวออกมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งข่าวที่เป็นภาพลบทำให้เกิดมีกิจการศรัทธาที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ ยกตัวอย่างเช่นข่าวพระเมาเหล้าเสพยา เมื่อเวลา 16.00 น. วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 เจ้าหน้าที่ตำรวจชุดสืบสวน สภ.เมืองการุ้ง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ได้รับแจ้งจากสายว่า มีพระภิกษุพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ขับขี่รถยนต์ยี่ห้อโตโยต้า สีbronze หมายเลขทะเบียน บก 4259 อุทัยธานี ไปจอดบริเวณถนนสาย 333 หนองฉาง-บ้านไร่ ทางแยกบ้านใหม่อุดมสุข ในพื้นที่หมู่ 8 ตำบลบ้านใหม่คลองเคียน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี จึงเดินทางไปตรวจสอบรถยนต์คันดังกล่าว ทราบชื่อคนขับ คือ พระมหาสาธิต อุตตโร เป็นรักษาการเจ้าอาวาสวัดวังหิน ตำบลวังหิน อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยมี พระพิชญ์ บัณฑิตย์ พระลูกวัดนั่งไปด้วย โดยพระมหาสาธิต อุตตโร อยู่ในอาการมึนเมา พูดจาวกวนคล้ายคนเมาสุรา ตำรวจจึงนำตัวพระทั้ง 2 มายัง สภ.เมืองการุ้ง เพื่อตรวจวัดระดับแอลกอฮอล์และสารเสพติด ผลการตรวจของ พระมหาสาธิต อุตตโร พบมีแอลกอฮอล์ในร่างกายเกิน 210 มิลลิกรัม เกินกว่ากฎหมายกำหนด และผลการตรวจปัสสาวะ ยังพบเป็นสีม่วงด้วย ส่วนผลตรวจปัสสาวะของ พระพิชญ์ บัณฑิตย์ พบเป็นสีม่วงเช่นกัน เป็นต้น (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) ถึงแม้ว่าคณะสงฆ์จะเป็นบุคคลที่ถูกยกเว้นจากกฎหมายหรือจากข้อกำหนดทางบ้านเมืองหลาย ๆ อย่างเป็นบุคคลที่ประชาชนมีความคาดหวังเป็นอย่างมากด้วยนั้นแล้ว การปกครองคณะสงฆ์ย่อมเป็นไปตามพระวินัย รวมถึงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎหมายมหาสมาคม รวมถึงกฎหมายบางข้อที่พระสงฆ์จำเป็นต้องคำนึงถึง หรือ ประเด็นที่ผู้เขียนมองเห็นในลักษณะที่การใช้กฎหมายที่เกิดความไม่ชอบธรรม ทำให้เกิดการข่มเหงรังแกพระ จับพระสึกก่อนได้ส่วน เป็นต้น เพราะฉะนั้น ผู้เขียนจึงมองว่าการที่จะศึกษาพระธรรมวินัย การศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เพื่อการปกครองคณะสงฆ์หรือปกป้องพระพุทธศาสนาให้มีความสมบูรณ์บริบูรณ์ด้วยศีลให้ไม่มีผู้ที่ประสงค์ร้ายที่จะมาทำร้ายพุทธศาสนาได้ จึงสนใจเขียนเรื่องการศึกษาศาสนาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุผู้กระทำความผิดในคณะสงฆ์ไทย ซึ่งก็อาจจะมียุ่บ้างแต่โดยภาพรวมเป็นไปตามวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะสงฆ์ฝ่ายเถรวาทในประเทศไทยซึ่งมีความเข้มงวดในเรื่องของพระธรรมวินัยและมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่เป็นเกราะป้องกันเหตุชั้นหนึ่ง รวมถึงมีกฎหมายที่คุ้มครองและช่วยในเรื่องของการที่จะปกป้องพระพุทธศาสนาจึงสนใจเขียนบทความนี้ที่น่าสนใจต่อไป

การศึกษาพระธรรมวินัยของคณะสงฆ์

ถ้าย้อนไปสมัยพุทธกาลการปกครองตามพระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าทรงปกครองพระสงฆ์เอง โดยการบัญญัติสิกขาบทไปตามเรื่องราว หรือ ตามที่มีพระภิกษุประพฤติ

ล่องละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งเกิดมาแล้วถึง 227 ครั้ง หมายถึง สิกขาบทหรือ ศีลของพระ 227 ข้อ ถ้าย้อนไปสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทด้วยพระองค์เองเพื่อปกครองพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในความเรียบร้อยเพราะในสมัยก่อนพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาใหม่ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการยอมรับและมีผู้ปฏิบัติให้เข้าถึงบรรลุนั้นเป็นพระอรหันต์เพราะฉะนั้นความแตกต่างระหว่างพระภิกษุกับประชาชนจึงมีความจำเป็นจึงมีสินค้าน่าหลาย ๆ ข้อที่เอื้อประโยชน์ให้แก่พุทธศาสนาและเมื่อมีการประพฤติผิดล่องละเมิดสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าได้วางแบบไว้พระองค์จะประชุมสงฆ์และตัดสินอย่างนั้นเป็นข้อปฏิบัติของพระภิกษุในยุคสมัยพุทธกาล รวมถึงทุกวันนี้ยังต้องอาศัยการปกครองตามพระธรรมวินัย คือ แบบแผนของข้อศีลเป็นหลักโดยเมื่อมีพระภิกษุทำผิดตามธรรมวินัยหรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงกฎหมายจะปฏิบัติตามธรรมวินัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียกว่า อธิกรณสมณะ 7 มีการไต่สวนต่อหน้าทั้งฝ่ายโจทก์และจำเลย เป็นต้นส่วนความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือกฎหมายจะเป็นอย่างไรก็ต้องติดตามในช่วงต่อไปแต่ในเรื่องของการปกครองตามพระธรรมวินัยเป็นการศึกษาในส่วนของข้อวินัยที่เป็นของสงฆ์และสามารถนำมาใช้ในยุคปัจจุบันได้ด้วย

พระพุทธเจ้าตรัสอธิกรณสมณะไว้ในพระปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นหลักให้ภิกษุใช้สำหรับการระงับอธิกรณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในพระพุทธศาสนาดังนี้

1. สัมมุขานินัย คือ การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้า หมายถึง พร้อมหน้าสงฆ์, พร้อมหน้าบุคคล คือ คู่กรณี, พร้อมหน้าวัตถุ คือ ยกเรื่องที่เกิต้นั้นขึ้นมารวินิจฉัยและพร้อมหน้าธรรม คือ วินิจฉัยถูกต้องตามธรรมวินัย

2. สติวินัย คือ การระงับอธิกรณ์โดยถือว่าเป็นผู้มีสติสมบูรณ์ ใช้ในกรณีที่จำเลยเป็นพระอรหันต์ซึ่งเป็นผู้มีสติสมบูรณ์

3. อุพหวินัย คือ การระงับอธิกรณ์โดยยกประโยชน์ให้ว่าต้องอาบัติในขณะที่เป็นบ้า

4. ปฏินญาตรณะ คือ การระงับอธิกรณ์ตามคำรับสารภาพของจำเลย

5. ตัสสาปิยสิกา คือ การระงับอธิกรณ์โดยการลงโทษแก่ผู้ทำผิด

6. เภยยุยสิกา คือ การระงับอธิกรณ์ตามเสียงข้างมาก โดยเสียงข้างมากในที่นี้จะต้องเป็นเสียงข้างมากของภิกษุธรรมวาทีเท่านั้น ธรรมวาที คือ ผู้มีปกติกล่าวธรรมหรือ ผู้พูดถูกต้องตรงตามหลักธรรม

7. ตินวัตถารกวินัย คือ การระงับอธิกรณ์โดยการประณินประณอม ใช้ในกรณีที่เป็นเรื่องร้ายแรง หากระงับอธิกรณ์โดยตัดสินให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดอาจทำให้สงฆ์แตกแยกได้แต่ยกเว้นอาบัติที่มีโทษหนักและอาบัติเนื่องด้วยคุณุหัตถ์ (อง.ทุก, 20/202-203-123)

ในอธิกรณสมณะ 7 ข้อที่พระพุทธเจ้าทรงวางหลักให้พระภิกษุได้ปฏิบัติ นั้น สัมมุขานินัย เภยยุยสิกา ตินวัตถารกวินัยในปัจจุบันประเทศไทยก็ยังใช้วิธีตามที่พระพุทธเจ้าได้วาง

หลักไว้ตั้งแต่สมัยพุทธกาล คือ อธิกรณสมณะ 7 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3 ข้อกล่าวคือ การระงับอธิกรณต่อหน้าคล้าย ๆ กับกฎหมายที่มีการไต่สวนทั้งฝ่ายจำเลยเพื่อให้ยอมรับความผิดให้ถูกต้องตามพระวินัยและ เภยยุยงสิกา คือ ตัดสินตามเสียงข้างมาก คือ เสียงข้างมากกว่าอย่างใดก็เป็นไปตามนั้นลักษณะคล้าย ๆ กับการขึ้นศาลและ ตินวตถารกวินัย คือ การประนีประนอมโทษแต่โทษนั้นต้องเป็นตัวที่ไม่หนักและสามารถที่จะประนีประนอมได้ เหล่านี้เกิดจากการกระทำความผิดของพระภิกษุที่เป็นความผิดไม่ร้ายแรงสามารถที่จะประนีประนอมกันได้จึงใช้มาจนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างการระงับอธิกรณด้วยอธิกรณสมณะ

การระงับอธิกรณด้วยอธิกรณสมณะมีกรณีศึกษาจำนวนมากในที่นี้จะยกมาเพียง 1 ตัวอย่าง คือ การระงับวิวาทาธิกรณคือการวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัยดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสว่าวิวาทาธิกรณระงับด้วยสมณะ 2 คือ สัมมุขาวินัยและเภยยุยงสิกา ในบางกรณีอาศัยสัมมุขาวินัยเพียงอย่างเดียวก็สามารถระงับอธิกรณได้ แต่บางกรณีต้องใช้ทั้งสัมมุขาวินัยและเภยยุยงสิกา จึงสามารถระงับอธิกรณได้

1. การระงับอธิกรณด้วยสัมมุขาวินัย ทำโดยเมื่อภิกษุวิวาทกันเรื่องพระธรรมวินัย ก็ให้ระงับด้วยสัมมุขาวินัยก่อน คือ การระงับในที่พร้อมหน้า 4 อย่างคือพร้อมหน้าสงฆ์ ธรรม บุคคล และวัตถุ โดยลำดับแรกให้ภิกษุที่เกี่ยวข้องทั้งหมดประชุมกัน เมื่อประชุมกันแล้ว พึงพิจารณาธรรมเนติ เมื่อพิจารณาแล้วพึงให้อธิกรณนั้นระงับโดยอาการที่เรื่องในธรรมเนตินั้นลงกันได้ ธรรมเนติ มาจากคำว่า ธรรม เนติ คำว่า เนติ เป็นคำเดียวกับนิตินในคำว่านิติศาสตร์ เนติ หมายถึง แบบแผน ขนบธรรมเนียม กฎหมาย เครื่องแนะนำ อุบายอันดี การพิจารณาธรรมเนติ ในที่นี้หมายถึง การพิจารณาหัวข้อพระธรรมวินัยที่ภิกษุวิวาทคล้าย ๆ กับการพิจารณาคดีของผู้พิพากษา หมายความ หรือนักกฎหมายในทางโลก ประโยคที่ว่า เมื่อพิจารณาแล้วพึงให้อธิกรณนั้นระงับ โดยอาการที่เรื่องในธรรมเนตินั้นลงกันได้ หมายถึง การที่คณะสงฆ์ประชุมกันระงับอธิกรณด้วยการตัดสินว่าฝ่ายไหนถูกฝ่ายไหนผิด โดยยึดความถูกต้องตามพระธรรมวินัยและให้ฝ่ายที่ผิดยินยอมด้วยดี หากอธิกรณระงับอย่างนี้ได้แล้ว ผู้ทำรื้อฟื้นอธิกรณขึ้นอีกจะเป็นอาบัติปาจิตตีย์

1.1 กรณีระงับอธิกรณในอวาสที่อาศัยอยู่ไม่ได้ ทำได้โดย ถ้าไม่สามารถระงับอธิกรณนั้นในอวาสที่อาศัยอยู่ได้ ก็ให้พากันไปสู่วัดอื่นหรือสำนักสงฆ์อื่นที่มีจำนวนภิกษุมากกว่า เมื่อไปถึงแล้วก็ให้กล่าวกับภิกษุเจ้าถิ่นว่า อธิกรณนี้เกิดขึ้นแล้วอย่างนี้ขอโอกาสท่านทั้งหลายจงระงับอธิกรณนี้โดยธรรมวินัย ส่วนภิกษุเจ้าถิ่นนั้นพระพุทธเจ้าให้หลักไว้ว่า หากมีคณะสงฆ์จากวัดอื่นมาขอให้ช่วยระงับอธิกรณ ภิกษุเจ้าถิ่นจะต้องมีความรอบคอบโดยปฏิบัติดังนี้ 1. ให้ปรึกษากับสมาชิกในวัดก่อน ถ้าปรึกษากันแล้วคิดว่า พวกเรา

ไม่สามารถระงับอธิกรณ์นี้โดยธรรมวินัยได้ ภิกษุเจ้าถิ่นก็ไม่พึงรับอธิกรณ์นั้น

2. ถ้าปรึกษากันแล้วคิดว่าสามารถระงับอธิกรณ์นี้ได้โดยธรรมวินัย ก็ให้กล่าวกับพวกภิกษุอาคันตุกะนั้นว่า ถ้าพวกท่านจักแจ้งอธิกรณ์นี้ตามที่เกิดแล้วจริง ๆ แก่พวกเรา พวกเราก็จักรับอธิกรณ์นี้ แต่ถ้าพวกท่านไม่แจ้งแก่เราตามความเป็นจริง พวกเราก็จักไม่รับอธิกรณ์นี้ สำหรับภิกษุอาคันตุกะนั้นพระพุทธเจ้าให้หลักไว้ว่า เมื่อไปขอให้พระวัดอื่นช่วยระงับอธิกรณ์นั้น จะต้องมีความรอบคอบเช่นกันโดยปฏิบัติดังนี้

1.1.1 ให้กล่าวกับพวกภิกษุเจ้าถิ่นว่า พวกผมจักแจ้งอธิกรณ์นี้ตามที่เกิดแล้วจริง ๆ แก่ท่านทั้งหลาย ถ้าท่านสามารถระงับอธิกรณ์นี้โดยธรรมวินัย ระหว่างเวลาเท่านี้ได้ อธิกรณ์จักระงับด้วยดี พวกผมจักมอบอธิกรณ์แก่ท่านทั้งหลาย

1.1.2 หากท่านทั้งหลาย ไม่สามารถระงับอธิกรณ์นี้โดยธรรมวินัย ระหว่างเวลาเท่านี้ได้ อธิกรณ์จักไม่ระงับด้วยดี พวกผมจักไม่มอบอธิกรณ์นี้แก่ท่านทั้งหลาย พวกผมนี้แหละจักเป็นเจ้าของอธิกรณ์นี้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า พวกภิกษุอาคันตุกะพึงรอบคอบอย่างนี้ แล้วจึงมอบอธิกรณ์นั้นแก่พวกภิกษุเจ้าถิ่น ถ้าภิกษุเหล่านั้นสามารถระงับอธิกรณ์นั้นได้ก็เป็นการดี ในขั้นนี้ถือว่ายังระงับด้วยสัมมุขวินัยอยู่ ผู้ทำการรื้อฟื้นและติเตียนอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน

1.2 วิธีระงับอธิกรณ์ที่มีเสียงแข็งแ่ง ทำได้โดยถ้ายังระงับอธิกรณ์ไม่ได้และในระหว่างวินิจฉัยอธิกรณ์นั้นอยู่มีเสียงแข็งแ่งเกิดขึ้น จนจับใจความคำพูดต่าง ๆ ไม่ได้ พระพุทธเจ้าให้ใช้ "อุพพาหิกวิธี" เข้าช่วยระงับอธิกรณ์นั้น โดยเบื้องต้นให้สงฆ์สมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณ 10 ประการขึ้นก่อน

อุพพาหิกวิธี แปลว่า การเลือกแยกออกไป คล้ายๆ กับการตั้งคณะกรรมการพิเศษขึ้นมาเพื่อช่วยวินิจฉัยคดีความ

องค์คุณ 10 ของผู้ควรได้รับสมมติ

1. เป็นผู้มั่งคั่งสามมระวังในปาฏิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยมารยาทและโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษมีประมาณเล็กน้อย ตั้งใจศึกษาและรักษาสิกขาบททุกข้อเป็นอย่างดี
2. เป็นพหูสูตร กล่าวคือ เป็นผู้ฟังพระธรรมคำสอนมามาก ทรงจำไว้ได้ คล่องปาก และแทงตลอดในพระธรรมคำสอนเหล่านั้น
3. จำปาฏิโมกข์ได้ดีโดยพิสดาร จำแนกดีสวดดี วินิจฉัยถูกต้อง
4. เป็นผู้ตั้งมั่นในพระวินัย ไม่คลอนแคลน
5. เป็นผู้อาจชี้แจงให้คู่ต่อสู้ในอธิกรณ์ยินยอม เข้าใจ เพ่งเห็น เลื่อมใส
6. เป็นผู้ฉลาดเพื่อยังอธิกรณ์อันเกิดขึ้นให้ระงับ
7. รู้อธิกรณ์
8. รู้เหตุเกิดอธิกรณ์
9. รู้ความระงับแห่งอธิกรณ์
10. รู้ทางระงับอธิกรณ์

วิธีแต่งตั้งและกรรมวาจา

เมื่อหาภิกษุผู้มีองค์คุณ 10 ประการนี้ได้แล้ว ก็ให้สงฆ์สมมติภิกษุรูปนี้ขึ้นเป็นตัวแทนในการระงับอธิกรณ์ โดยให้ภิกษุผู้ฉลาดประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่า ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์นี้อยู่ มีเสียงแข็งแข็งเกิดขึ้นและไม่ทราบเนื้อความแห่งถ้อยคำที่กล่าวแล้วนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้วสงฆ์พึงสมมติภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีนี้เป็นญัตติ ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์นี้อยู่ มีเสียงแข็งแข็งเกิดขึ้น และไม่ทราบเนื้อความแห่งถ้อยคำที่กล่าวแล้วนั้นสงฆ์ มติภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีการ มติภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงทักท้วง"ภิกษุมิชื่อนี้ด้วย มีชื่อนี้ด้วย อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีขอบแก่สงฆ์ เหตุฉะนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้" ถ้าภิกษุเหล่านั้นสามารถระงับอธิกรณ์นั้นด้วยอุพพาหิกวิธีนี้ อธิกรณ์นั้นก็ถือว่าระงับแล้ว แต่ยังถือว่าระงับด้วยสัมมุขวินัยอยู่ ผู้ทำการรื้อฟื้นอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน

การแก้ปัญหาเมื่อมีผู้คัดค้านการวินิจฉัย

1. ถ้ายังระงับอธิกรณ์ไม่ได้และขณะวินิจฉัยอธิกรณ์อยู่ มีภิกษุธรรมกถึกกล่าวค้านการวินิจฉัยนั้น คัดค้านโดยที่ตนเองจำเนื้อหาพระธรรมวินัยในส่วนที่คัดค้านนั้นไม่ได้ หรือจำได้บ้างไม่ได้บ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้ภิกษุผู้ฉลาดพึงประกาศให้ภิกษุเหล่านั้นทราบด้วยญัตติกรรมวาจาว่า "ขอท่านทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้รูปนี้เป็นธรรมกถึก เธอจำเนื้อหาพระธรรมวินัยในส่วนที่คัดค้านนั้นไม่ได้เลย หรือจำได้บ้างไม่ได้บ้าง แต่ได้คัดค้าน ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว พวกเราพึงขับภิกษุชื่อนี้ให้ออกไปแล้วที่เหลือพึงระงับอธิกรณ์นี้ ถ้าภิกษุเหล่านั้นขับภิกษุเหล่านั้นออกไปแล้วสามารถระงับอธิกรณ์นั้น อธิกรณ์นั้นก็ถือว่าระงับแล้ว แต่ยังถือว่าระงับด้วยสัมมุขวินัยอยู่ ผู้ทำการรื้อฟื้นอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน

2. การระงับอธิกรณ์ด้วยสัมมุขวินัยและเยภุยยสิกา ถ้าภิกษุเหล่านั้นไม่สามารถระงับอธิกรณ์นั้นด้วยอุพพาหิกวิธี ก็พึงมอบอธิกรณ์นั้นแก่สงฆ์ว่า ท่านเจ้าข้า พวกข้าพเจ้าไม่สามารถระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี ขอสงฆ์นั้นแหละจงระงับอธิกรณ์นี้ เมื่อเป็นเช่นนี้พระพุทธเจ้าก็อนุญาตให้สงฆ์ระงับอธิกรณ์นี้ด้วย "เยภุยยสิกา" หรือด้วยเสียงข้างมาก ซึ่งจะใช้วิธีการจับฉลาก โดยลำดับแรกให้ มมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณ 5 ให้เป็นผู้ให้จับ ฉลาก คือ 1. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ 2. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความ

เกลียดชัง 3. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมั่งงาย 4. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว
5. เป็นผู้รู้จักสลาที่จับแล้วและยังไม่จับ

วิธีแต่งตั้งและกรรมวาจา

เมื่อเลือกภิกษุผู้มีคุณสมบัติอย่างนี้แล้วก็ให้ภิกษุผู้ฉลาดประกาศให้สงฆ์ทราบว่าจะสมมติภิกษุรูปนี้ให้เป็นผู้จับสลากด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ดังนี้ "ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ ถึงที่แล้วสงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ ให้เป็นผู้ให้จับสลาก การสมมติ ภิกษุมีชื่อนี้ ให้เป็นผู้ให้จับสลาก ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่งไม่ขอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงทักท้วง ภิกษุมีชื่อนี้อันสงฆ์สมมติแล้ว ให้เป็นผู้ให้จับสลาก ขอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่งข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้" ภิกษุผู้ให้จับสลากนั้น พึงให้ภิกษุทั้งหลายจับสลาก โดยการจับสลากนั้นพระพุทธานุญาตให้หลักว่า ภิกษุพวกกรรมวาที่มากกว่า ย่อมกล่าวฉันทใด พึงระงับอธิกรณ์นั้น ฉันทนั้น" หมายถึง แม้จะเป็นการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก แต่ก็ต้องยึดธรรมวินัยเป็นหลัก จะตัดสินจากคะแนนตามใจชอบไม่ได้

การระงับอธิกรณ์ในลักษณะนี้ชื่อว่าระงับด้วยสัมมุขวินัย และเยภยยสิกขาเพราะช่วงแรกดำเนินการระงับด้วยสัมมุขวินัย แต่ไม่สำเร็จ ต่อมาจึงใช้วิธีเยภยยสิกขา คือการระงับโดยเสียงข้างมากเข้าช่วยจึงสำเร็จ ผู้ทำการรื้อฟื้นและติเตียนอธิกรณ์ที่ระงับแล้วต้องอาบัติปาจิตตีย์เช่นเดียวกัน (กัลยาณมิตร, 2567)

สรุปได้ว่า การศึกษาพระวินัยเป็น อธิกรณ์สมณะ 7 ข้อโดยมีพระภิกษุที่เป็นกลาง ก็คือเป็นธรรมวาที่เป็นผู้คอยไกล่เกลี่ยประนีประนอมรวมถึงตัดสินให้เป็นธรรมในปัจจุบัน คณะสงฆ์ไทยก็ใช้วิธีตามพระธรรมวินัยควบคู่กับการใช้พระราชบัญญัติการสงฆ์รวมถึงกฎหมายบางข้อที่เอื้อประโยชน์ต่อการปกครองทำให้การปกครองเป็นภัยโดยความเรียบร้อยดีงามและสามารถปกครองคณะสงฆ์ให้อยู่ในพระธรรมวินัยให้เป็นระเบียบที่พระสงฆ์ได้

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์เกี่ยวกับการปกครองและการดำเนินคดีกับพระภิกษุที่กระทำความผิด

ในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนา มีพันธกิจที่พระสงฆ์จำเป็นต้องทำมีอยู่ 7 ประการ กล่าวคือ งานด้านการปกครอง งานด้านการเผยแผ่ งานด้านศาสนศึกษา งานด้านศึกษาสงเคราะห์ งานด้านสาธารณสงเคราะห์และงานด้านสาธารณูปการ ซึ่งรวมถึงการใช้อำนาจในรูปแบบตามพระวินัยบัญญัติกับรูปแบบตามอำนาจของรัฐ ซึ่งตราผ่านพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับต่าง ๆ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2549)

การปกครอง คือ การบริหาร วางระเบียบกฎหมายให้สมาชิกของสังคมได้อยู่ร่วมกันทำหน้าที่อย่างปกติสุข ในทางพระพุทธศาสนาการปกครองคณะสงฆ์เป็นรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ โดยเฉพาะเกิดขึ้นในสังคมชาวพุทธที่มีรูปแบบและประวัติอย่างยาวนาน โดยมีการสอดส่องดูแลเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตาม พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช โดยพยายามให้เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่มีการใช้อำนาจหรือการลงโทษมาบังคับให้ทำหรือปฏิบัติตาม เพื่อความสงบสุขเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ตลอดจนเป็นที่ตั้งแห่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนาที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน

การกระทำของพระภิกษุที่ผิดพระวินัยขั้นร้ายแรง เมื่อ เปรียบเทียบกับความผิดตามกฎหมายอาญาพบว่า การกระทำของพระภิกษุบางอย่างเป็นการละเมิด ต่อพระธรรมวินัยขั้นร้ายแรงนั้นคือต้องอาบัติปาราชิก ซึ่งอาบัติปาราชิกบางสิกขาบทนั้นมีโทษที่ไปเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับความผิดอาญาซึ่งเป็นการผิดต่อกฎหมายฝ่ายบ้านเมืองด้วย ดังนั้นในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะการศึกษาถึงขั้นตอนในการลงโทษพระภิกษุที่กระทำผิดพระวินัยดังกล่าวตามกฎหมาย บ้านเมือง กล่าวคือพระภิกษุเองก็เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไปที่สามารถจะกระทำความผิดได้ และเมื่อ กระทำความผิดไปแล้วนั้นก็ต้องมีกระบวนการหรือขั้นตอนการลงโทษให้เหมาะสมกับสถานภาพ ของพระภิกษุ โดยเฉพาะการลงโทษตามกฎหมายบ้านเมือง ซึ่งสามารถจะพิจารณาได้ดังนี้ สังคมของพระภิกษุเป็นสังคมที่เก่าแก่ที่ดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน แม้บุคคลที่เข้า มาสู่สังคมของพระภิกษุแต่ละยุค จะได้รับการพิจารณากลับกรองมาอย่างถูกต้องตามรูปแบบของการ อุปสมบทที่พระธรรมวินัยบัญญัติไว้ทุกประการ แต่เมื่อสังคมของพระภิกษุยังมากไปด้วยปุถุชนคน ธรรมดาและมีได้มั่งมีที่จะศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อให้บรรลุคุณธรรมอย่างจริงจังแล้ว การแก่งแย่งหรือขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์นั้นจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่อาจเกิดขึ้นได้ แต่อาจแตกต่างกันที่รูปแบบนั้น จะแตกต่างจากปุถุชนอยู่บ้างที่มีการปิดบังซ่อนเร้น มิได้กระทำอย่างโจ่งแจ้งเกินไป ทั้งนี้เพื่อมิให้เป็น เป้าสายตาของผู้คนในสังคม (คทาธุร วีระวงศ์, 2535) นอกจากนี้ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้ายังได้ทรงเปิดกว้างให้แก่ฝ่าย อาณาจักร โดยให้ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องจัดอารักขา ป้องกันและคุ้มครองโดยชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย เพื่อว่าพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังไม่ได้มาจะได้เดินทางมาสู่ขอบขันฑสีมา และท่านทั้งหลายที่มาแล้วจะได้อยู่สบาย ลักษณะเช่นนี้ก็เท่ากับเปิดทางให้ฝ่ายอาณาจักรสามารถใช้กฎหมายของรัฐจัดพระภิกษุที่ไม่ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบแห่งพระธรรมวินัย ขอบสร้างปัญหาก่อความรำคาญขึ้นในสังคม ของพระภิกษุไม่รู้จักหยุดหย่อนนั่นเอง (แสง อุดมศรี, 2533)

คำว่า พระภิกษุ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ มิได้ให้คำจำกัดความไว้อย่างใด แต่พบว่าในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรมได้ให้นิยาม พระภิกษุไว้ในข้อ 4 ว่า พระภิกษุ หมายถึง 1. พระภิกษุซึ่งมิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุซึ่งดำรงสมณศักดิ์ต่ำกว่าชั้นพระราชาคณะ และ 2. พระภิกษุผู้ปกครองสงฆ์ รวมถึงพระภิกษุผู้เป็นกิตติมศักดิ์ผู้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาเจ้าคณะ ผู้ดำรงตำแหน่งเทียบพระสังฆาธิการ และผู้ดำรงสมณศักดิ์ชั้นพระราชาคณะขึ้นไป จะเห็นได้ว่า ความหมายของพระภิกษุตามมหาเถรสมาคมฉบับนี้คือ พระภิกษุที่มิใช่ผู้ปกครองสงฆ์ และผู้ปกครองสงฆ์ ซึ่งก็หมายความว่ารวมถึงคณะสงฆ์ ซึ่งตามบทนิยามศัพท์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฯ โดยมีกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องคือมาตรา 24 พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมก็ต่อเมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงแก่พระภิกษุก็ต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย

สรุปได้ว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมไปถึงกฎหมายเถรสมาคมเพิ่มเติม น่าสนใจตรงที่ว่าพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ก็คล้อยตามพระธรรมวินัยซึ่งมีอยู่ในมาตรา 24 ภิกษุจะต้องได้รับนิคหกรรม ต่อเมื่อกระทำความผิดล่วงละเมิดพระธรรมวินัย ซึ่งคณะสงฆ์ได้ได้สวนทำตามพระธรรมวินัยซึ่งปัจจุบันนี้แม้กระทั่งที่โดนคดีอาญาหรือมีคดีความเกี่ยวกับทางโลกก็ถือว่าเป็นไปตามพระธรรมวินัย ถึงแม้ถ้าพระวินัยจะไม่ได้บังคับให้ลาสิกขาที่จะต้องได้รับโทษจากพระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือในบางพื้นที่ที่มีกฎที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์อย่างเช่น พระภิกษุขบถบางพื้นที่ก็บังคับให้ลาสิกขาหรือได้รับนิคหกรรมอันนี้เป็นพระราชบัญญัติเพิ่มเติมคล้อยตามคณะสงฆ์ คือ ตามพระธรรมวินัยมีผู้ปกครองคือเจ้าคณะเป็นผู้ตัดสินโดยธรรมจะมีความแตกต่างจากกฎหมายพอสมควรแต่ก็ยังให้ความสำคัญเป็นธรรมกับพระสงฆ์โดยส่วนใหญ่

การดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง เร็วหรือช้ากว่า พระธรรมวินัย

ในกรณีมีเหตุการณ์กรณีพระภิกษุกระทำการละเมิดพระวินัยหรือมีพฤติกรรมส่อเสี่ยงต่อความผิดตามกฎหมาย บ้านเมือง ทำให้เกิดกระแสทางสังคมที่ต้องการให้เอาผิดกับการกระทำที่ทำให้พระพุทธศาสนาหมอง โดยพระภิกษุเสพเมถุน หรือกล่าววอดอุตริมนุสสรธรรม รวมถึงการให้เอาผิดกับบุคคลที่ร่วมกระทำการดังกล่าวด้วยนั้น ในกรณีพระภิกษุเสพเมถุนหรือกล่าววอดอุตริมนุสสรธรรมที่ไม่มีในตนนั้นถือ เป็นอาบัติร้ายแรงที่สุดในทางพระพุทธศาสนาถึงขั้นปาราชิกขาดจากความเป็นพระทันที จะแก้ไขโดย การทำคินซึ่งอาบัติมิได้ และจะกลับมาบวชใหม่อีกก็ได้เช่นเดียวกัน แต่กรณีที่พระภิกษุกล่าววอดอุตริมนุสสรธรรมหรือคุณวิเศษนั้นเป็นเรื่องที่ยากต่อการพิสูจน์ เพราะการที่พระภิกษุรูปใดจะมีคุณ

วิเศษ ดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องที่เหลื่อวิสัยของปุถุชนคนธรรมดาจะล่วงรู้หรือตรวจสอบได้ คงมีแต่ผู้ที่ทรงญาณ อันเท่าเทียมกันเท่านั้นที่จะเป็นผู้พิสูจน์แล้วบอกได้ว่าพระภิกษุรูปใด มีคุณวิเศษขั้นใด และหากการกล่าวอวดคุณวิเศษดังกล่าวเป็นของที่มีอยู่ภายในตนแล้ว ในทางพระวินัยถือว่าเป็นเพียงอาบัติเบาคือ ปาจิตตีย์เท่านั้น สามารถปลงอาบัติได้ ดังนั้น ในการที่จะกำหนดความรับผิดชอบในทางอาญาในการกระทำทั้งสองของพระภิกษุนั้น สมควร จะต้องพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวนั้น หากเป็นกรณีที่บุคคลธรรมดาทั่วไปในสังคม ที่มิได้ ดำรงตนอยู่ในสถานะของพระภิกษุ หากกระทำการดังกล่าวแล้วจะมีความผิด ทางอาญาหรือไม่ ใน กรณีของการเสพเมณุนั้น หากมิได้กระทำกับเด็กหรือผู้เยาว์ที่มีอายุ ต่ำกว่าที่กฎหมายให้ความคุ้มครองอันเป็นความผิดฐานกระทำชำเรา เป็นการที่บุคคลสอง ฝ่ายสมยอมที่จะมีเพศสัมพันธ์กัน ซึ่ง ในบางกรณีแม้จะมีความไม่เหมาะสมหรือผิดศีลธรรม อันดีในความรู้สึกของวิญญูชนทั่วไป แต่กฎหมายนั้นก็ยังไม่ให้การกระทำนั้นเป็นความผิด เช่น ในการทำชู้ หรือการเป็นชู้กันนั้น แม้จะเป็นการไม่ สมควรอย่างยิ่ง และเป็นการที่ผิด ศีลธรรมอันดี แต่หากเป็นการกระทำโดยสมยอมกันทั้งสองฝ่ายแล้ว กฎหมายก็มีได้ กำหนดให้เป็นความผิดในทางอาญาแต่อย่างใด เนื่องจากสังคมไทยให้ความสำคัญ พระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก การเสพเมณุนั้น ถือเป็นการกระทำที่ไม่สมควรเพราะเป็น การผิดวัตรปฏิบัติของพระภิกษุ เป็นการกระทำที่น่ารังเกียจ และเป็นที่น่ารังเกียจของ ประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะทำให้พระศาสนาหมอง แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเสพ เมณุนั้นของพระภิกษุจะเป็นการกระทำที่ไม่สมควรมากเพียงใด ก็ไม่อาจฟังได้ว่าเป็น การเหยียดหยามศาสนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 206 แต่อย่างใด ตามนัยยะ คำ พิพากษาฎีกาที่ 736/2505 ประชุมใหญ่ ซึ่งหมายความว่า ลำพังเพียงการเสพเมณุนั้น ไม่เป็นความผิดตาม กฎหมาย แต่เนื่องจากการเสพเมณุนั้นทำให้พระภิกษุขาดจากความ เป็นพระหากยังคงแต่งกายเป็น พระภิกษุอยู่อาจเป็นความผิดตามมาตรา 208 ฐานแต่งกาย เป็นพระภิกษุโดยมิชอบ เนื่องจากตนขาด จากความเป็นพระและไม่มีสิทธิในการสวม เครื่องแบบในการเป็นพระอีกต่อไปการที่พระเสพเมณุนั้นในทางพระพุทธศาสนา ถือว่า ต้องขาดจากความ เป็นพระ หากมีการสืบได้ความจริง เจ้าอาวาสหรือผู้ปกครองดูแล พระภิกษุรูปนั้นจะต้องให้พระรูปนั้นสึกออกจาก พระพุทธศาสนา และจะต้องไม่ยอมให้มี การบวชเข้ามาได้ใหม่ ซึ่งมีกระบวนการในการจัดการเรื่องนี้ โดยอาศัยการดูแลเป็นลำดับ ขึ้นขึ้นไป หากเป็นพระลูกวัด เจ้าอาวาสจะต้องจัดการ หากเป็นพระระดับ เจ้าอาวาส ก็จะมีเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัดดูแลกันไป จนถึงระดับชั้นสูง ซึ่งในบางครั้งก็ปรากฏ ตามสื่อว่ามีพระภิกษุเสพเมณุนั้นแลดูว่าฝ่ายศาสนาไม่ได้จัดการดูแลเท่าที่ควร แต่ในความ เป็นจริงมี กระบวนการดำเนินการอยู่ แต่อาจยังไม่ถึงที่สุดก็ปรากฏเป็นข่าวก่อนแล้ว

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายที่ใช้บังคับกับประชาชนทั่วไปแล้ว กฎหมายเถรสมาคมดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกฎหมายวิธีพิจารณาความ กำหนดกลไกการบอกกล่าวว่ามิใช่กระทำความผิด กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจในการลงนิคหกรรมและกระบวนการลงนิคหกรรมต่อมิใช่ โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

เมื่อมีผู้ฟ้อง (โจทก์) ต่อพระมิใช่ว่าได้กระทำความผิด โดยยื่นฟ้องเป็นหนังสือลายลักษณ์อักษรด้วยตนเองต่อผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรม (พระผู้พิจารณา) ได้แก่ เจ้าอาวาส เจ้าคณะเจ้าสังฆัด หรือเจ้าคณะเจ้าของเขตในเขตที่ความผิดนั้นเกิดขึ้น แล้วแต่กรณี ถ้าคำฟ้องนั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 11 ข้อ 12 พระมิใช่ผู้พิจารณามีอำนาจลงนิคหกรรม สามารถรับฟ้องได้

เมื่อรับฟ้องของโจทก์ไว้แล้ว ให้เรียกพระมิใช่ซึ่งตกเป็นจำเลย (พระมิใช่ที่ถูกโจทก์ฟ้องต่อพระมิใช่ผู้พิจารณา) มาแจ้งคำฟ้องของโจทก์ให้จำเลยทราบ แล้วสอบถามและจดคำให้การของจำเลยไว้ โดยให้จำเลยลงชื่อในคำให้การนั้นด้วย

ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพตามคำฟ้องของโจทก์ ให้พระผู้พิจารณา มีอำนาจสั่งลงนิคหกรรมแก่จำเลย ตามคำรับสารภาพนั้น แต่ถ้าจำเลยให้การแบ่งรับความผิดเบาว่าหรือน้อยกว่าที่ถูกฟ้อง หรือให้การปฏิเสธ พระผู้พิจารณา ก็ต้องรายงานและส่งคำฟ้องต่อคณะผู้พิจารณาชั้นต้น เพื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป เมื่อดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องเสร็จแล้ว ถ้าคำฟ้องเรื่องใดมีมูล ให้สั่งประทับฟ้อง แล้วดำเนินการพิจารณาต่อไป แต่ถ้าคำฟ้องเรื่องใดไม่มีมูล ให้สั่งยกฟ้อง

ในกรณีที่ไต่สวนมูลฟ้องแล้วคำฟ้องมีมูล เมื่อสั่งประทับฟ้องแล้ว ก็ต้องดำเนินการพิจารณาวินิจฉัยการลงนิคหกรรมต่อไป ซึ่งกระบวนการนี้มีสามชั้น คือ ชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์ และชั้นฎีกา มีการกำหนดกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยบางประการ คล้ายกระบวนการในศาล

ดังนั้น กรณีที่พระมิใช่รูปใดล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก ต้องสึกภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 26 พระมิใช่ไม่ยอมรับการลงโทษตามพระธรรมวินัยไม่ถึงให้สึก ก็ต้องสึกภายในสามวัน

พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 27 (1) กำหนดว่า กรณีที่พระมิใช่รูปใดต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น พระมิใช่รูปนั้นต้องสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎหมายเถรสมาคม ซึ่งกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ 11 ก็ได้กำหนดให้ผู้บังคับบัญชารายงานเรื่องดังกล่าวถึงมหาเถรสมาคม ถ้ามหาเถรสมาคมวินิจฉัยและมีคำสั่งให้สละสมณเพศ พระมิใช่รูปนั้นก็ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น

พระภิกษุละเมิดพระธรรมวินัยเป็นประจำ ต้องสึกภายในสามวันนับแต่ถูกวินิจฉัย ให้สละสมณเพศ พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 27 (2) พระภิกษุที่ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยไม่ว่าจะเรื่องเดียวกันหรือหลายเรื่องเป็นอาจिन (เป็นประจำ) ต้องสละสมณเพศตามกฎหมายอาญา โดยกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ กฎหมายอาญา ฉบับที่ 21 พ.ศ. 2538 ว่าด้วยการให้พระภิกษุสละสมณเพศ

กลไกตาม พ.ร.บ.คณะสงฆ์ มาตรา 29 กำหนดไว้เช่นนี้ ฝ่าฝืนไม่ยอมสึกตามหลักเกณฑ์ พ.ร.บ.คณะสงฆ์-กฎหมายอาญา มีโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ใน พ.ร.บ.คณะสงฆ์ ยังได้กำหนดบทลงโทษทางอาญาไว้ในมาตรา 43 ว่า กรณีที่ภิกษุฝ่าฝืนบทลงโทษตามกฎหมายอาญา และไม่สึกภายในสามวัน หรือล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุดให้ได้รับนิคหกรรมให้สึก แล้วไม่สึกภายใน 24 ชั่วโมง หรือเข้ากรณีตาม มาตรา 27 กล่าวคือ ได้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น, ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นประจำ ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง แล้วไม่ยอมสึกภายในสามวัน หรือต้องสึกเพราะได้รับคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย แล้วไม่ยอมสึกภายในสามวัน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

นอกจากนี้ยังกำหนดไว้ว่ากรณีที่พระภิกษุจะต้องสละสมณเพศแล้ว การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของพระภิกษุก็ถูกกำหนดห้ามเอาไว้เช่นกัน โดยในรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามมาตรา 96 อีกทั้งร่าง พ.ร.บ.ว่าด้วยการออกเสียงประชามติ (ร่าง พ.ร.บ.ประชามติฯ) ยังกำหนดให้ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิออกเสียงประชามติ ดังนั้น หากร่าง พ.ร.บ.ประชามติฯ ผ่านการพิจารณาของรัฐสภา และมีผลบังคับใช้ แม้จะมีการจัดทำประชามติ ซึ่งต้องการการตัดสินใจของประชาชนในประเทศ พระภิกษุก็ไม่สามารถไปใช้สิทธิออกเสียงได้ (ILaw, 2024)

สรุปได้ว่า ในยุคปัจจุบันนี้รวดเร็วด้านเทคโนโลยี สามารถออนไลน์ได้ทุกที่ทุกเวลา การที่มีพระภิกษุกระทำความผิดก็เช่นกัน สามารถตรวจสอบได้เร็ว หรือ อาจจะมองว่ากฎหมายเร็วกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์หรือ พระธรรมวินัยด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้นการใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับลงโทษพระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย ถือเป็นหน้าที่ของรัฐที่จำเป็นต้องให้ความอุปถัมภ์กิจการคณะสงฆ์ โดยเฉพาะในส่วนของ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมให้มีความชัดเจนเป็นระบบ การเข้ามาแทรกแซงกิจการทางศาสนาของรัฐ ในส่วนนี้จึงมิได้เป็นไปโดยอำเภอใจ หากแต่เป็นการที่รัฐใช้อำนาจเข้ามาเพื่อช่วยปรับปรุงโครงสร้าง การบริหารกิจการงานพระพุทธศาสนาบนหลักการของพระธรรมวินัย ให้มีความเท่าทันกับ สถานการณ์ของยุคสมัยมากยิ่งขึ้น เพราะการลงโทษทางกฎหมายแก่พระภิกษุที่กระทำความผิดพระวินัย บางอย่างนั้น ถือเป็นการปฏิบัติในฐานะ

ที่พระภิกษุเป็นพลเมืองของรัฐ และเป็นการปฏิบัติที่อยู่ภายใต้กรอบธรรมนูญของสงฆ์ด้วย ดังนั้น เมื่อพระภิกษุกระทำความผิด พระภิกษุก็อาจต้องรับโทษตาม บทบัญญัติที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้ โดยขั้นตอนหรือกระบวนการลงโทษพระภิกษุนั้น ก็ต้อง ดำเนินการตามขั้นตอนทั่วไปในฐานะประชาชนคนหนึ่งที่ทำผิดกฎหมาย โดยนำกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาปรับใช้เพื่อลงโทษพระภิกษุที่กระทำความผิด แต่มีบางขั้นตอนในส่วนของ การ ดำเนินคดีที่แตกต่างไปจากบุคคลโดยทั่วไป เพราะพระภิกษุนั้นมีฐานะที่ต้องตกอยู่ภายใต้ข้อบังคับ แห่งระเบียบว่าด้วยพระธรรมวินัยเป็นสำคัญอีกชั้นหนึ่ง การดำเนินกระบวนการทางอาญาบางขั้นตอน จึงอาจจะไม่เหมาะสมกับความเป็นสมณเพศ แต่ว่า ในประมวลกฎหมายอาญาเองก็ไม่ได้มีการบัญญัติ ความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำของพระภิกษุไว้โดยตรง เป็นแต่เพียงการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับ ศาสนาโดยมีลักษณะเป็นหลักการกว้าง ๆเอาไว้เท่านั้น เว้นเสียแต่ความผิดฐานแต่งกายเลียนแบบพระภิกษุที่เป็นความผิดเกี่ยวกับพระภิกษุโดยตรง

ตารางที่ 1 สรุป การศึกษาพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในปัจจุบัน

หัวข้อ	การดำเนินคดี	แนวทางการปฏิบัติ
พระธรรมวินัย	ถ้าภิกษุล่วงละเมิดปาราชิก 4	ลงนิคหกรรมได้ทันที และใช้อิกรณสมณะ 7 ในการระงับอิกรณแต่ละข้อ
พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505	มาตรา 25 1. ล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และ 2. ได้มีคำวินิจฉัยถึงที่สุด ให้รับนิคหกรรมให้สึก	เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะผู้ในแต่ละระดับชั้นและพระวินยาธิการ ทำหน้าที่ไต่สวนและหาข้อเท็จจริง
กฎหมาย	มีบางข้อเท่านั้น เช่น คดีอาญา ที่เกี่ยวข้องกับผู้เป็นภิกษุที่เป็นโลกวัชระร้ายแรง เช่น เสพยาเสพติด หรือ มั่วเงิน เป็นต้น หรือพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตราที่ 25-25	เป็นหน้าที่พระวินยาธิการและเจ้าพนักงานทางกฎหมาย ทำหน้าที่ไต่สวนและหาข้อเท็จจริง

สรุป

การศึกษาพระธรรมวินัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีพระภิกษุที่กระทำความผิดในคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้คล้ายตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้ตั้งแต่ 2,600 กว่าปีที่ผ่านมาคือใช้วิธีระงับอิกรณ ที่เรียกว่าอิกรณสมณะ 7 มีการไต่สวนต่อหน้าเรียกว่า สัมมุขาวินัย การไต่สวนเสียงข้างมาก มีพระธรรมวาที เป็นต้นเป็นประธาน เรียกว่า เภยยยสิกา และติณวัตรการกวินัย โดยการใช้แบบประนีประนอมซึ่งปัจจุบันนี้คณะสงฆ์ก็ยังใช้วิธีนี้เป็นหลัก และได้มีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์โดยเฉพาะมาตราที่ 24-25 ที่กล่าวถึงการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับนิคหกรรม คือ การบังคับให้พระภิกษุลาสิกขาซึ่งเกี่ยวเนื่องกับข้อบัญญัติทางคณะสงฆ์ด้วย

คือ พระภิกษุต้องล่วงละเมิดพระธรรมวินัยและมีคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรมให้สึกจำเป็นจะต้องสึกภายใน 24 ชั่วโมงเป็นต้นซึ่งคำวินิจฉัยเหล่านี้เป็นอยู่ในเกี่ยวข้องกับกฎหมาย โดยคล้ายตามกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มีการพิพากษาและเป็นไปตามขั้นตอน แต่ส่วนใหญ่ที่เห็นตามภาพข่าวจะเป็นในส่วนของกรณีการดำเนินคดีกับโทษที่เป็นโทษในระดับโลกวิฆะร้ายแรงอย่างเช่นการที่ภิกษุเสพยาเสพติดหรือเมาสุรา เป็นต้น เจ้าหน้าที่พนักงานก็จะนำผู้กระทำความผิดไปให้เจ้าคณะผู้ปกครองตามลำดับชั้น ถ้าถึงขั้นที่จำเป็นจะต้องให้สึกก็ให้สึก โดยวิธีการเขียนไว้ในใบสัทธิซึ่งแสดงความเป็นพระภิกษุ เป็นวิธีการลักษณะนี้แต่ยังไม่มีการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ยังมีอีกหลายข้อเพราะพระสงฆ์มีชื่ออยู่ในสำมะโนครัวของทะเบียนประชากรในประเทศ แต่มีสิทธิหรือขาดสิทธิในกฎหมายบางข้อแตกต่างจากประชาชนทั่วไป เช่นในเรื่องของการไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือทำธุรกรรมการเงิน เหล่านี้ก็ยังเป็นข้อพิพาทกันพอสมควรแต่ในส่วนของกรณีการกระทำความผิดที่จัดว่าเป็นคดีร้ายแรงหรือละเมิดถ้าทำวินัยประกอบกับกฎหมายกฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รวมถึงวินัยเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจให้ไปพิสูจน์ได้รับโทษเพื่อขอจัดความไม่ได้ออกจากพุทธศาสนาและเหลือไว้แต่ภิกษุที่ทรงทำทรงวินัยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณมิตร. (2567). *นิติศาสตร์ในพระไตรปิฎก อธิกรณสมณะ ธรรมเครื่องระงับอธิกรณ์*. สืบค้น 12 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/cZHKe>
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คทาวัธ วีระวงศ์. (2535). *การดำเนินคดีอาญากับพระสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ ฉบับแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายอาญา). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). *งามหน้า รวบพระ 2 รูป เมาแอซ์บริด แอลกอฮอล์พุ่ง 210 มก.* แฉฉมั่วอีก. สืบค้น 13 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/eaHhr>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แสวง อุดมศรี. (2533). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ILaw. (2024). *Revealing the criteria for "disrobing" according to the Sangha Act and the Sangha Supreme Council Act*. Retrieved January 11, 2025, from <https://www.ilaw.or.th/articles/4602>